

Att mäta inkomstfördelning

Inkomsterna i Sverige har blivit jämnare fördelade under de första åren på 2000-talet. Inkomsterna i Sverige är också jämnare fördelade än i de flesta andra länder. Detta kan visas med hjälp av olika typer av spridningsmått. Ett av dem är Gini-koefficienten.

Av Hans Heggemann & Kjell Jansson

Det finns olika mått för att mäta spridning, dvs. hur jämnt eller ojämnt t.ex. den disponibla inkomsten fördelas mellan individerna i ett land. När EU mäter fattigdom är en av indikatorerna ojämlikhet i inkomstfördelningen. Det mäter EU genom att beräkna kvoten mellan summan av de inkomster som tillfaller de 20 procent av befolkningen som har de högsta inkomsterna och summan som tillfaller de 20 procent som har de lägsta inkomsterna. Ett annat mått får man om man beräknar kvoten mellan det värde som

avgränsar de 10 procent som har högst inkomst och det värde som avgränsar de 10 procent som har lägst inkomst.

En nackdel med dessa mått på inkomstspridning är att de påverkas bara av inkomstförhållandena i just den del av befolkningen som är mätområden eller mätpunkter. Ett spridningsmått som täcker hela befolkningen och som bl.a. används i Sverige, men också för jämförelse mellan länder, är Gini-koefficienten (efter den italienske statistikern Corrado Gini).

Större inkomtskillnader – högre Gini

Gini-koefficienten kan teoretiskt variera mellan 0 och 1. Om alla individer har samma inkomst förekommer ingen inkomstspridning. Då är Gini-koefficienten lika med 0. Ju mera inkomsterna varierar mellan olika individer, desto större är spridningen. Om alla inkomster skulle gå till en enda individ är inkomstspridningen maximal och Gini-koefficienten är lika med 1. Gini-koefficienten låter varje observation i en

Hög Gini även i delstaterna

Gini-koefficienten i mitten av 1990-talet i Finland, Sverige och USA samt i de delstater i USA som har en befolkning på 5–10 miljoner invånare

Land/delstat	Befolkning år 2000, milj.	Gini-koefficienten
Finland	5,2	0,217
Sverige	8,9	0,221
USA	281,4	0,355
– Arizona	5,1	0,362
– Georgia	8,2	0,355
– Indiana	6,1	0,345
– Maryland	5,3	0,327
– Massachusetts	6,4	0,330
– Michigan	9,9	0,334
– Missouri	5,6	0,327
– New Jersey	8,4	0,336
– North Carolina	8,0	0,347
– Tennessee	5,7	0,357
– Virginia	7,1	0,239
– Washington	5,9	0,357
– Wisconsin	5,4	0,305

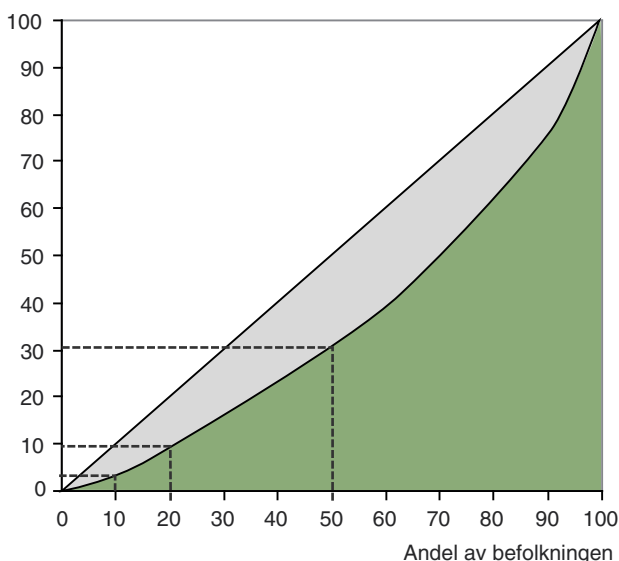
Källa: Författarnas (Nordberg & Jäntti) beräkningar från Luxembourg Income Study.

▲ Gini-koefficienten i Sverige och Finland var 0,22. I USA, liksom i de flesta delstater med en befolkningstorlek motsvarande den i Finland och Sverige, låg Gini-koefficienten på 0,30–0,36. Undantaget var Virginia som låg bara något högre än Sverige och Finland.

Hälften av befolkningen – 30 % av inkomsterna

Inkomstfördelningen i Sverige 2002

Andel av inkomstsumman

Källa: Inkomstfördelningsundersökningen 2002, SCB.

◀ Diagrammet visar inkomstfördelningen i Sverige. Längs X-axeln är befolkningen sorterad i inkomstordning. Y-axeln visar den ackumulerade inkomsten. Den diagonala linjen visar hur det skulle se ut om inkomsterna var helt jämnt fördelade. Kurvan visar hur fördelningen faktiskt ser ut. De 10 procent som har lägst inkomst har tillsammans ca 4 procent av inkomsterna. De 20 procent med lägst inkomst har tillsammans ca 10 procent av inkomsterna. De 50 procent med lägst inkomst har tillsammans ca 30 procent av inkomsterna osv. Det bildas en area mellan diagonalen och fördelningskurvan. Beräknar man kvoten mellan den arean och hela arean under diagonalen får man Gini-koefficienten. I det här fallet är Gini-koefficienten 0,258. Om grupperna med lägst inkomst hade haft ännu lägre andel av inkomsterna hade arean mellan linjen och kurvan blivit större och Gini-koefficienten därmed högre.

fördelning vara med och påverka spridningsmättet. Koefficienten är därför teoretiskt att föredra trots att måttet kan vara svårt att tolka.

Det uppstår ofta problem när man ska jämföra inkomstfördelningen mellan olika länder. Svårigheterna beror på att man kan ha olika kvalitet i data och olika definitioner på det man mäter. Kvaliteten på inkomstdata varierar mycket mellan länderna, bl.a. beroende på om uppgifterna baserar sig på registerdata eller samlas in via enkät. Kvaliteten i registerdata brukar vara betydligt högre än om uppgifterna samlas in via direkta frågor till befolkningen.

Hur inkomsten definieras är också avgörande för resultatet. Det finns skillnader mellan hur t.ex. egen bostad och värdet av naturaförmåner beaktas vid beräkning av disponibel inkomst.

I de nordiska länderna är en större del av välfärden finansierad via skattsedeln än i andra länder. Där får man istället betala mer ur egen plånbok.

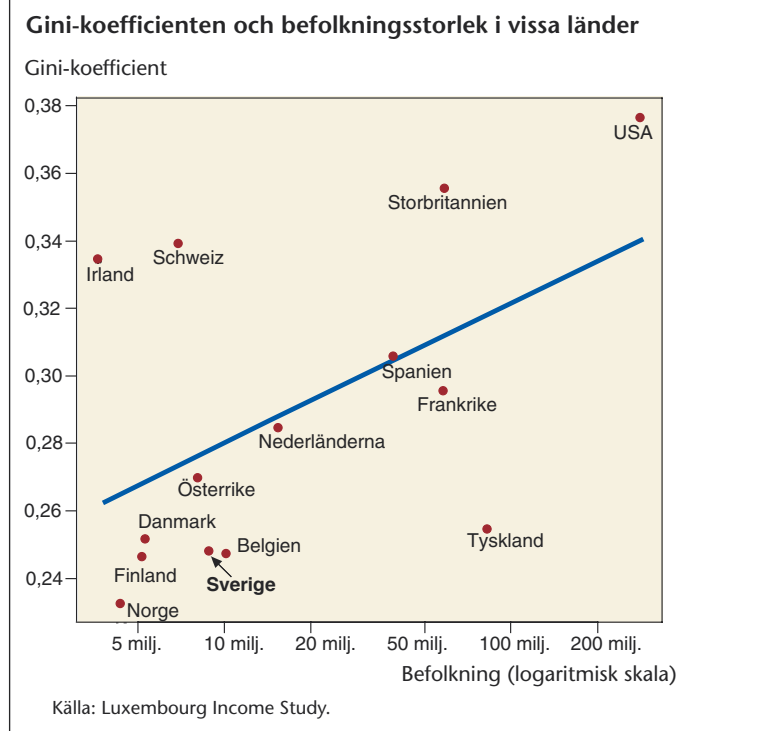
Vid jämförelser av inkomstfördelningar för befolkningsgrupper som lever i ekonomier av väldigt olika typ bör man också ta hänsyn till om t.ex. prisnivån varierar mycket mellan olika regioner inom ett land eller om man har olika mycket av välfärden producerad av hushållen själva. Ju större befolkningen är, desto mera ökar risken för dylika problem.

Högre Gini i stora länder

Ju större befolkning ett land har, desto högre är ofta Gini-koefficienten. De nordiska länderna i jämförelse med USA och Storbritannien är exempel på detta. Det är dock inte så att befolkningsstorleken i sig påverkar inkomstfördelningen. Orsaken är snarare dels olika politiska system dels att det ofta kan finnas stora regionala skillnader i länder med stor befolkning. Befolkningsmässigt små länder som Irland och Schweiz har betydligt större inkomstspridning än både Frankrike och Tyskland med betydligt större befolkning. I de delstater i USA som har som har en befolkning motsvarande den i Sverige är inkomsten klart ojämnare fördelad än i de nordiska länderna.

Vilka jämförelser som är meningsfulla beror på målsättningen med analysen.

Små länder har lägre Gini-koefficient

▲ De nordiska länderna samt Belgien och Österrike har liten befolkning och låg Gini-koefficient. USA och Storbritannien har stor befolkning och hög Gini-koefficient. Men det finns länder som avviker kraftigt från mönstret, t.ex. Tyskland, Schweiz och Irland.

Vill vi veta om fattigdomen har minskat över tid i ett land bör vi analysera förändringarna av inkomstfördelningen i hela landet. Vill vi jämföra olika länder i detta avseende jämför vi förändringen i inkomstfördelningen inom respektive land oberoende av ländernas storlek. Om vi däremot vill studera regionala skillnader är det självfallet förändringarna i inkomstfördelningen inom och mellan respektive regioner som vi bör jämföra.

Problem att jämföra länder

Många av de problem som försvårar internationella jämförelser av inkomstfördelning är av samma typ som de man alltid stöter på vid användning av statistik från flera länder. Definitioner av begrepp och tolkningen av dem varierar mellan länderna. Datakvalitet varierar beroende på hur uppgifterna samlas in osv. Statistik om inkomstfördelning hör till de områden där mycket har gjorts för att skapa enhetliga begrepp och metoder för insamlande av data. Dessutom finns det en omfattande forskning

rörande de teoretiska grundvalarna för mätning av bl.a. ojämlikhet och ekonomisk välfärd.

Internationella jämförelser när det gäller inkomstfördelningen har förbättrats, bl.a. genom att EU driver på, men man har inte på långt när kommit till samma enhetlighet i mätningar och definitioner som gäller vid jämförelser av länders nationalräkenskaper. I detta avseende är studier av inkomstfördelningen betydligt yngre och har fortfarande en lång väg att gå.

Artikeln bygger delvis på en artikel av **Leif Nordberg** och **Marcus Jäntti** vid institutionen för samhällsekonomi och statistik vid Åbo Akademi i Finland. Den artikeln finns att läsa i sin helhet på SCB:s hemsida www.scb.se/he.

Lästips

Inkomstfördelningsundersökningen 2002; HE21SM0401, SCB 2004

Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra group, Final Report and recommendations, Ottawa 2001.